

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีสาระสรุปพอสังเขป ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. เมื่อสิ้นสุดการเข้าร่วม โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดมีระดับชั้นทางภาษาสูงขึ้นกว่าเมื่อเริ่มเข้าร่วม โปรแกรมใน ด้านต่อไปนี้

- 1.1 ความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว
- 1.2 ความพึงพอใจในการอ่าน
- 1.3 ความพึงพอใจในการเขียน

2. เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรม นักเรียนมีระดับชั้นทางภาษาสูงขึ้นกว่าเมื่อเริ่ม ทดลองใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ ในด้านต่อไปนี้

- 2.1 ความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว
- 2.2 ความพึงพอใจในการอ่าน
- 2.3 ความพึงพอใจในการเขียน

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบธรรมชาติ(Whole Language) และการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach) จากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการเข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

2. การสร้างโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2.1 ตั้งตระหนักร่างแนวคิด ทฤษฎี และสร้างกรอบความคิดของโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

2.2 คัดเลือกวรรณกรรมตามเกณฑ์การคัดเลือกไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวรรณกรรมสำหรับเด็กคัดเลือก แล้วนำวรรณกรรมที่ผ่านการคัดเลือกแล้วมาเป็นฐานในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 8 แผน

2.3 ตั้งตระหนักร่างแนวคิด ทฤษฎีจากตำราและเอกสารต่างๆ สร้างเอกสารคู่มือของโปรแกรมจำนวน 6 เล่ม คือ 1) เอกสารแนะนำโปรแกรม 2) วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม 3) การสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา 4) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา 5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและ 6) การประเมินผล

2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลองนำร่องกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับตัวอย่างประชากร แล้วนำผลการทดลองนำร่องมาปรับปรุงแก้ไข โปรแกรมฯและแผนการจัดกิจกรรม

5. นำแผนการจัดกิจกรรม เอกสารต้นแบบเครื่องมือประเมินและเอกสารคู่มือของโปรแกรมไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

8. การทดลองใช้โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.1 คัดเลือกประชากรและตัวอย่างประชากร

ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนบ้านหนองจาน กิ่งอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด

3.2 การดำเนินการทดลอง แบ่งการดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

3.2.1 ระยะเตรียมการก่อนการทดลอง

1) ทำหนังสือขอความร่วมมือ จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ และการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ต่อผู้บริหารและคณะครู

2) ทำหนังสือเชิญผู้ปกครองนักเรียนเพื่อประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ

3) แนะนำตัวกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร และให้เลือกวรรณกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

2.3 ระยะทดลอง

2.3.1 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดกิจกรรม ใช้เวลาในการทดลอง เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน คือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 14.30-16.30 น.

2.3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยชุดต่างๆ ในพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) ได้แก่ แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว, แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการอ่าน, แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการเขียน, แบบสรุประดับขั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual Profile), แบบสรุปการประเมินระดับขั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนในชั้นเรียน (Group Profile) และการบันทึกวิทัศน์

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ดังนี้

3.3.1 นำข้อมูลมาวิเคราะห์และประเมินเป็นระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่านและความพึงพอใจในการเขียน โดยนำผลงานเขียนและแบบบันทึกพฤติกรรมการอ่านและเขียน พร้อมข้อมูลที่บันทึกในแบบสังเกตมาประกอบการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วสรุปลงในแบบวิเคราะห์และประเมินนักเรียนรายบุคคล

3.3.2 เปรียบเทียบระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่าน และความพึงพอใจในการเขียนของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่เริ่มการทดลองจนถึงสิ้นสุดการทดลองกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในสมมติฐานข้อ 1

3.3.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่านและความพึงพอใจในการเขียน ก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ค่า The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Rank Test แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตาราง

3.3.4 วิเคราะห์ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายเกี่ยวกับความเหมาะสมของร่างสาระในโปรแกรม คู่มือโปรแกรมฯ แผนการจัดกิจกรรมและเครื่องมือประเมินจากเอกสารการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3.5 การวิเคราะห์เชิงคุณลักษณะเกี่ยวกับความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่าน และความพึงพอใจในการเขียนของนักเรียน แล้วนำเสนอในรูปความเรียงประกอบภาพตัวอย่างงานของนักเรียน

4. การปรับปรุงโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

การปรับปรุง โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

4.1 การนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วมาปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

4.2 การนำเสนอโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. เมื่อสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรม นักเรียนมีระดับขั้นทางภาษาสูงขึ้นกว่าเมื่อเริ่มเข้าร่วมโปรแกรม ดังนี้

1.1 เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนร้อยละ 100 มีระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลอง

1.2 เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนร้อยละ 100 มีระดับขั้นความพึงพอใจในการอ่านสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลอง

1.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนร้อยละ 100 มีระดับขั้นความพึงพอใจในเขียนสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลอง

2. เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรม นักเรียนมีระดับขั้นทางภาษาสูงขึ้นกว่าเมื่อเริ่มทดลองใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

2.1 เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนมีระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนมีระดับขั้นความพึงพอใจในการอ่านสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้โปรแกรมฯ นักเรียนมีระดับขั้นความพึงพอใจในการเขียนสูงกว่าเมื่อเริ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ฉบับสมบูรณ์

โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วย 1) ความเชื่อพื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กลุ่มเป้าหมาย 5) องค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ วรรณกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา 6) เอกสารและสื่อของโปรแกรมประกอบด้วย (1) คู่มือการใช้โปรแกรมจำนวน 6 เล่ม (2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 8 แผน (3) เครื่องมือประเมินผล ได้แก่ แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว, แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการอ่าน, แบบวิเคราะห์และบันทึกระดับขั้นความพึงพอใจในการเขียน

แบบสรุประดับขั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนเป็นรายบุคคล(Individual Profile) และแบบสรุปการประเมินระดับขั้นความสามารถทางภาษาของนักเรียนในชั้นเรียน(Group Profile) และ 7) การวัดและประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้แบ่งการอภิปราย ดังนี้

1. ผลจากการดำเนินการใช้โปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในด้านต่อไปนี้คือ

- 1.1 วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม
- 1.2 บรรยากาศการเรียนการสอน
- 1.3 สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา
- 1.4 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.5 การประเมินผล โดยใช้แฟ้มผลงาน
2. ข้อสังเกตจากการทดลองใช้โปรแกรมฯ
3. ข้อเสนอแนะในการนำโปรแกรมฯ ไปใช้
4. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. ผลจากการใช้โปรแกรม

ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบของโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ วรรณกรรม บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล มาเป็นประเด็นในการอภิปราย เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้โปรแกรมฯ ประสบความสำเร็จ กล่าวคือนักเรียนมีพัฒนาการทางภาษาทั้งด้านความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราว ความพึงพอใจในการอ่าน และความพึงพอใจในการเขียนสูงขึ้น ดังรายละเอียดที่อภิปรายต่อไปนี้

1.1 วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรม

ในเรื่องการใช้วรรณกรรมเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ผู้วิจัยได้สำรวจวรรณกรรมที่มีจำหน่ายทั่วไปพบว่า วรรณกรรมที่เหมาะสมแก่เด็กเริ่มเรียนภาษามีจำนวนน้อยมาก วรรณกรรมส่วนใหญ่มีเนื้อหาค่อนข้างยาว ตัวอักษรมีขนาดเล็ก มักให้ความรู้วิชาการ และสั่งสอนจริยธรรมโดยตรง โดยขาดเรื่องของสุนทรียภาพ ปัญหาอีกประการหนึ่งที่พบคือ ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตวรรณกรรมสำหรับเด็ก ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ทำให้หนังสือที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนตามแนวการสอนดังกล่าวมีจำนวนน้อย

ผลจากการทดลองสอนนำร่อง (Try out) และการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ พบว่านักเรียนในชั้นบทที่พูดภาษาถิ่นในชีวิตประจำวันมักไม่เข้าใจคำศัพท์บางคำ หรือเรื่องราวบางตอนในวรรณกรรมดังกล่าวอย่าง กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมเรื่อง "ความลับในกระสอบ" นักเรียนเรียกมันเทศว่า "มันแกว" หรือ นักเรียนไม่เข้าใจคำว่า "เปียโน" ในวรรณกรรมเรื่อง "อนุบาลข้างเขม" แต่ก็มีนักเรียนบางคนที่สามารถอธิบายให้คนที่ไม่เข้าใจฟังได้ เนื่องจากเคยเห็นในรายการโทรทัศน์ จากตัวอย่างดังกล่าวผู้วิจัยจึงพบว่ากิจกรรมประสบการณ์พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรม ก่อนกิจกรรมการอ่านวรรณกรรม เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม และขยายฐานประสบการณ์ของนักเรียนนั้นมีส่วนช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องราวในวรรณกรรมได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไวท์ (White, 1980) ที่ว่า วรรณกรรมควรให้ประสบการณ์ กระตุ้นให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้ที่รู้แล้วและให้ความรู้ที่มากกว่าที่รู้อยู่แล้ว

นอกจากนี้ขณะทดลองใช้โปรแกรมฯ พบว่า วรรณกรรมที่ได้รับคัดเลือกเป็นฐานในการจัดกิจกรรมบางเล่มเป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนมาก นักเรียนกระตือรือร้นที่จะพูดคุย อ่านหนังสือและทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในวรรณกรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 28

ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนที่ทดลองใช้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เด็กหญิงนางน้อย กับ เด็กหญิงพลอย ฟังนิทานเรื่อง กระต๊อกกระต๊อกระต๊อกระต๊อกระต๊อ แล้ว ตอนพักเที่ยงเดินเข้ามาถามว่า "ยายเข้ตัวใหญ่มากแคะไหนด ถึงกินอะไรเข้าไปในท้องตั้งเยอะแยะ" ครูบอกว่าลองเล่าเรื่องให้ฟังบ้าง นักเรียนทั้งสองก็ช่วยกันเล่าเรื่องจนจบเรื่อง

ตัวอย่างที่ 24

เด็กชายอิสระเดินเข้ามาถามว่า “คุณครูยังมีหนังสือเรื่องกระดูกกระดูกอีกฉบับครับ น่าจะมี
เยอะๆจะได้ไม่ต้องแย่งกันอ่าน” ผู้วิจัยตอบว่า “ครูมีอยู่ 4 เล่มครับ เพื่อนคงซื้อมันไปหมดแล้ว
ไว้พุงนี้เพื่อนเอามาคืน แก่ค่อขอ่านนะครับ วันนี้ซื้อมเล่มอื่นไปอ่านก่อนดีไหม”

จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมมีเรื่องราวเป็นที่ชื่นชอบของ
นักเรียน ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับที่ รัคเคิล และ
รัคเคิล (Ruddell and Ruddell, 1995) ที่กล่าวว่า นักเรียนจะอ่านและตอบสนองต่อวรรณกรรมที่
สนใจ แม้ว่าวรรณกรรมนั้นจะมีภาษาที่ยากก็ตาม หากนักเรียนสนใจแล้วก็ไม่เป็นอุปสรรคแต่
อย่างใด และที่อีเลียสัน (Eliason, 1990) กล่าวว่า หนังสือที่นักเรียนชื่นชอบเป็นพิเศษจะได้รับ
การอ่านซ้ำแล้วซ้ำเล่า ดังนั้นหนังสือนั้นๆจึงควรมีจำนวนเพียงพอให้เลือกอ่าน

1.2 บรรยากาสการเรียนการสอน

จากการดำเนินการใช้โปรแกรมฯทำให้ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนมีศักยภาพในการเรียนรู้
อยู่แล้ว เพียงแต่ครูให้โอกาส และทำให้นักเรียนมีความรู้ที่มั่นคงปลอดภัยในการเรียนรู้ด้วยวิธี
การต่างๆ เช่นการไม่ตำหนิเมื่อนักเรียนเขียนผิด การไม่จับควงคำผิด การพูดให้กำลังใจให้นักเรียน
พยายามเรียนรู้ นักเรียนก็จะแสดงความสามารถที่มีอยู่ได้เต็มตามศักยภาพที่มี

เด็กชายบอมฟังวรรณกรรมเรื่อง “พระจันทร์อร่อยไหม” หลังฟังเรื่องแล้ววาดภาพและ
พยายามเขียนเรื่องประกอบภาพ โดยตรงถูกตองผิดเขียนประสมคำตามหลักเกณฑ์ของตนเอง แม้
ยังไม่ถูกต้องตามหลักภาษาก็ตาม เมื่อเขียนได้ 2 บรรทัดก็เลิกเขียน ครูเดินเข้าไปหาแล้วให้
เด็กชายบอมลองเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพที่วาด ครูชมเชยว่า “บอมเขียนได้ตั้ง 2 บรรทัดแล้ว แต่ครู
อยากอ่านเรื่องที่บอมเล่าให้ครูฟังด้วย ลองเขียนมาให้ครูอ่านอีกนะ” เด็กชายบอม จึงเขียนเรื่อง
ประกอบภาพตามที่ครูมอบหมายจนจบเรื่อง

ตัวอย่างที่ 25

เด็กชายบอมฟังครูอ่านวรรณกรรมเรื่อง “พระจันทร์อร่อยไหม” แล้วเขียนเรื่องโดยพยายามสะกดคำตามหลักเกณฑ์ของตนเอง แสดงถึงความสามารถในการคิดและเรียบเรียงเรื่องราวที่มีรูปแบบของประโยคที่จับช้อนได้

พระจันทร์อร่อยไหม
 พระจันทร์อร่อยไหม พระจันทร์อร่อยไหม
 พระจันทร์อร่อยไหม พระจันทร์อร่อยไหม
 พระจันทร์อร่อยไหม พระจันทร์อร่อยไหม
 พระจันทร์อร่อยไหม พระจันทร์อร่อยไหม
 พระจันทร์อร่อยไหม พระจันทร์อร่อยไหม
 พระจันทร์อร่อยไหม พระจันทร์อร่อยไหม

เต่าคลานสวนเต็มเข่งตัว

เต่าเขาไม่ได้จึงบอกช่างมาช่วย ช่างมาถึงจึง

เอื้อมตัว ไปจับพระจันทร์ พระ(จันทร์)คิดว่าช่างจะมาเล่นไล่จับ

จึงขยับตัวขึ้นไปอีกจนช่างเขาไม่ถึงจึง

บอกยี่ราฟมา ช่าง ยี่ราฟมาถึงจึงขยับตัวขึ้นไปจับพระ(จันทร์)

พระ(จันทร์)คิดว่ายี่ราฟ จะมาเล่นไล่จับจึงขยับตัวลอยขึ้นไปอีก

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ ส่วนหนึ่งเกิดจากบรรยากาศการเรียนรู้ คังที ฟิชเชอร์และเทอร์รี่ (Fishier and Terry, 1990) กล่าวว่า ครูควรส่งเสริมความตั้งใจในการอ่านเขียนของนักเรียน โดยยังไม่ต้องใส่ใจเกี่ยวกับหลักภาษาหรือความถูกต้องในการสะกดคำ ครูควรส่งเสริมการลองผิดลองถูกในการเรียนรู้ภาษา และถือว่าความผิดพลาดเป็นธรรมชาติและเป็นการเรียนรู้ของนักเรียน และ เลซี่ (Lacey, 1994) กล่าวว่า ลักษณะการเขียนการลองผิดลองถูก (Invented spelling) เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเขียนในระยะเริ่มแรก นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้เขียนได้มากที่สุด โดยไม่มีการสกัดกั้น เพราะนักเรียนใช้ตัวหนังสือในการอธิบายสิ่งที่ตนเองคิด ทำให้รู้สึกมั่นใจในการเขียนและสะกดคำ

1.8 สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา

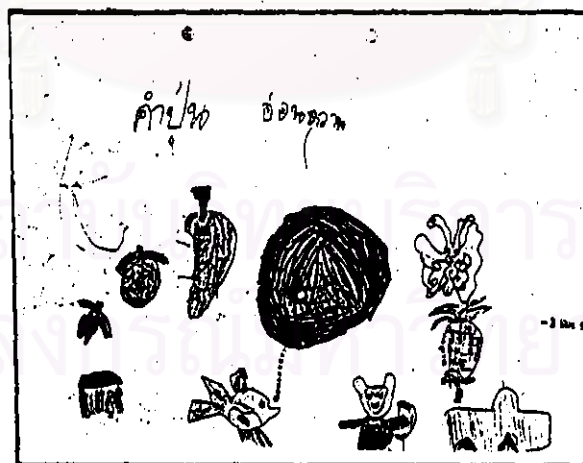
การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชั้นเรียนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของโปรแกรมฯที่มีส่วนส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของนักเรียน ได้แก่ การจัดที่นั่งของนักเรียน การจัดมุมต่างๆ การจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

จากการดำเนินการใช้โปรแกรมผู้วิจัยได้จัดสภาพแวดล้อมของชั้นเรียนประกอบด้วย

- 1) บริเวณที่นักเรียนนั่งทำงานเป็นกลุ่ม
 - 2) มุมหนังสือ
 - 3) บริเวณที่นั่งอ่านและฟังนิทาน
 - 4) มุมเก็บวัสดุอุปกรณ์ของชั้นเรียน
 - 5) มุมเก็บเพิ่มผลงานนักเรียน
- ในระยะแรกนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับสภาพของชั้นเรียนที่แตกต่างไปจากเดิมทำให้ไม่กล้าทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อผู้วิจัยได้แนะนำขั้นตอนการใช้พื้นที่ต่างๆในชั้นเรียน วิธีการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น กบเหลาดินสอ กาวชนิดหลอด ตะกร้าเก็บดินสอและสีต่างๆ เป็นต้น หลังจากการดำเนินการใช้โปรแกรมฯประมาณ 1-2 สัปดาห์นักเรียนส่วนใหญ่ก็สามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องและเป็นระเบียบเรียบร้อย

งานเขียนของนักเรียนในระยะแรก ผู้วิจัยพบว่านักเรียนมักสื่อสารเรื่องราวโดยการวาดภาพวาดของเด็กหญิงคำปุ่น ซึ่งถกเถียงแบบภาพที่วาดตกแต่งบนฝาผนังของชั้นเรียน เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมของชั้นเรียนที่มีต่อการเขียนของนักเรียน (ตัวอย่างที่ 26)

ตัวอย่างที่ 20 งานเขียนของเด็กหญิงคำปุ่น

ผลจากการทดลองใช้โปรแกรมฯพบว่า สภาพแวดล้อมของชั้นเรียนมีคุณค่าต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้หนังสือของนักเรียน (Morrow, 1986) ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ภาษาได้ดียิ่งขึ้น

1.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนได้แก่กิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบจากการประมวลจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการอ่านวรรณกรรม(Reading Activities) และ 2)กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

1.4.1 กิจกรรมการอ่านวรรณกรรม

กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมเป็นกิจกรรมการอ่านวรรณกรรมในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการฟังครูอ่านวรรณกรรม(Read Aloud) กิจกรรมการอ่านร่วมกัน(Shared Reading)กิจกรรมการอ่านตามกัน(Echo Reading) กิจกรรมการอ่านพร้อมกัน(Choral Reading) และกิจกรรมการอ่านอิสระ(Independent Reading)

1) กิจกรรมการฟังครูอ่านวรรณกรรม(Read Aloud) กิจกรรมการอ่านร่วมกัน(Shared Reading) กิจกรรมการอ่านตามกัน(Echo Reading) กิจกรรมการอ่านพร้อมกัน(Choral Reading) มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ซึมซาบเรื่องราวจากวรรณกรรมด้วยวิธีการอ่านแบบต่างๆเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์งานเขียนของตนต่อไป

กิจกรรมการอ่านจัดขึ้นบริเวณมุมการฟังวรรณกรรม นักเรียนสามารถเลือกนั่งหรือนอนฟังครูอ่านวรรณกรรมได้ตามความพอใจ ในระยะแรกเมื่อผู้วิจัยเริ่มอ่านวรรณกรรมนักเรียนจะนั่งเงยบดิ่งใจฟังเรื่อง ชื่นชอบกันคุณภาพประกอบ ยิ้มหรือหัวเราะเมื่อถึงตอนที่สนุกสนาน เมื่อผู้วิจัยอ่านวรรณกรรมเรื่องนั้นซ้ำในวันต่อมา นักเรียนเริ่มมีการพูดคาดเดาเรื่องกับเพื่อน บางครั้งอ่านตาม(Echo Reading) และอ่านพร้อมกันกับครู(Choral Reading) ในเวลาดังกล่าวมักหยิบวรรณกรรมเรื่องนั้นๆมานั่งอ่านด้วยกันเป็นกลุ่ม พฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับ ฟิชเชอร์และเทอรี(Fisher and Terry, 1990) ที่กล่าวว่า การอ่านแม้เป็นงานที่ยากสำหรับเด็กประถมศึกษา แต่การได้ฟังวรรณกรรมที่ดีจะกระตุ้นให้นักเรียนอ่านได้ด้วยตนเอง

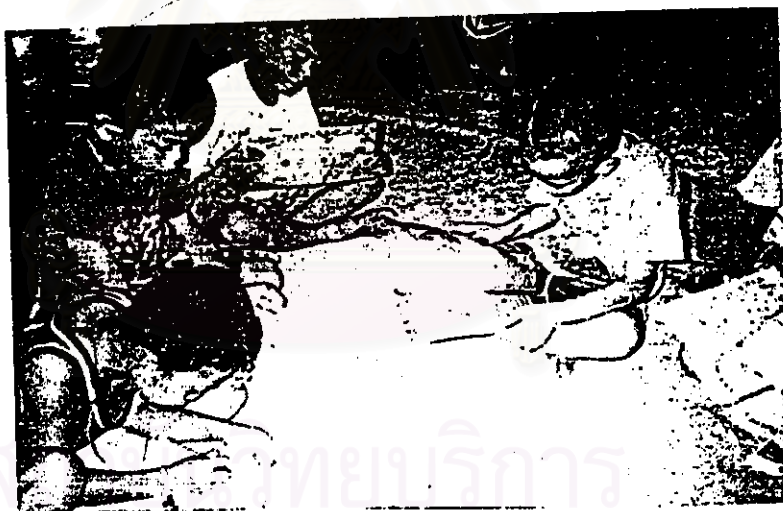
2) กิจกรรมการอ่านอิสระ(Independent Reading) มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการอ่าน และพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้รักการอ่านในระยะยาว โดยในช่วงเวลานี้ครูจะเลือกหนังสืออ่านเช่นเดียวกัน

เมื่อเริ่มทดลองใช้โปรแกรมฯ ผู้วิจัยได้แนะนำให้นักเรียนเลือกหนังสือที่ตนเองชอบจากมุมหนังสือ เลือกที่นั่งอ่าน และอ่านในใจครั้งละประมาณ 2-3 นาที ในระยะแรกนักเรียนมักเลือกหนังสือที่มีลักษณะรูปเล่มแปลกๆ เช่น รูปทรงเท่า รูปรดตุ๊กตุ๊ก เป็นต้น กล่าวคือนักเรียนเลือกหนังสือมาเล่นมากกว่าอ่าน และมีช่วงความสนใจสั้นมาก ใช้เวลากับหนังสือประมาณ 1 นาทีก็เริ่มพูดคุย เดินไปเดินมาและส่งเสียงดัง

ในระยะต่อมานักเรียนส่วนใหญ่เริ่มเปิดอ่านผ่านๆ หุคคุยกันเบาๆเกี่ยวกับภาพในหนังสือบางคนรวมกลุ่มกัน 2-3 คน หยิบหนังสือมาขอให้ครูอ่านให้ฟัง ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายของการดำเนินการวิจัย เมื่อถึงเวลาการอ่านอิสระนักเรียนต่างเลือกหนังสือที่ตนเองชอบไปนั่งอ่านเงียบๆในตำแหน่งประจำที่ตนเลือก ใช้เวลาในการอ่านนานขึ้น คือใช้เวลาประมาณ 4-5 นาที การอ่านส่วนใหญ่เป็นการอ่านเรื่องจากภาพ เมื่อหมดเวลาต่างนำหนังสือไปจัดเก็บที่มุมหนังสือได้เรียบร้อย

ในช่วงกิจกรรมการอ่านนี้ผู้วิจัยได้เลือกหนังสือนั่งอ่านเช่นเดียวกัน มีนักเรียนบางคนกระซิบบอกกันว่า “อย่าส่งเสียงดัง ครูยังนั่งอ่านหนังสืออยู่เลย” นักเรียนบางคนทำที่คั่นหนังสือ คั่นตรงตำแหน่งที่อ่านค้างไว้เลียนแบบอย่างที่คุณครูเคยทำ

ตัวอย่างที่ 27 รูปภาพนักเรียนอ่านหนังสือในช่วงกิจกรรมการอ่านอิสระ

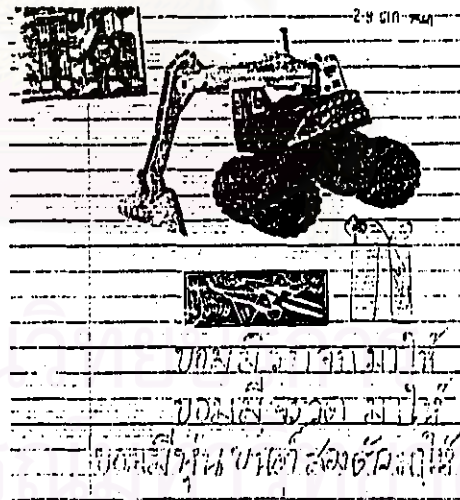
จากตัวอย่างและเหตุการณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการอ่านวรรณกรรมมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาและพฤติกรรมที่ดีในการอ่าน ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ อภิภูษิต พุทธิมาตย์ (2531) ที่พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะมีนิสัยรักการอ่านสูงขึ้น และที่ คูคิ(Coody, 1997) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการอ่านเป็นประจำจะช่วยให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ดี และพฤติกรรมการอ่านของครูจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

1.4.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

ได้แก่ กิจกรรมการฟัง พูด อ่าน และเขียนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและเรื่องราวจากวรรณกรรม โดยมีหลักการเพื่อให้นักเรียนได้สะท้อนความคิดเกี่ยวกับวรรณกรรมที่ได้ฟังมา แล้วสร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบต่างๆ ทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

จากการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ พบว่า ในระยะแรกนักเรียนมีลักษณะเฉื่อย (Passive) มักรอคำสั่งจากครูให้ทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อผู้วิจัยได้แนะนำกิจกรรมต่างๆ และพูดกระตุ้นให้นักเรียนต้องเลือกใช้วัสดุ/อุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ให้ สร้างสรรค์งานที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมด้วยตนเอง ในระยะหลังพบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้น (Active) มากขึ้น คิดทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีครูคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการ เห็นได้จากผลงานเขียนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม หลังการอ่านวรรณกรรมเรื่อง “กระต่ายแต่งงาน” (ตัวอย่างที่ 28)

ตัวอย่างที่ 28 เด็กชายบอมเลือกภาพจากวารสารเก่า ประดิษฐ์และเขียนถึงกระต่ายเพื่อให้ของขวัญแก่กระต่ายเนื่องในงานแต่งงาน

บอมมีรถจากมาให้
 บอมมีจรวดมาให้
 บอมมีหุ่นยนต์สองตัวมาให้

จากตัวอย่างและเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้การฟัง พูด อ่าน เขียน ที่สัมพันธ์กับเรื่องราวในวรรณกรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ไคเลน(Klein, 1991) ทกถ่ว่า นักเรียนจะสนใจในกิจกรรมต่างๆที่ใช้วรรณกรรมที่อ่านเป็นแม่แบบ โดยใช้เรื่องราวในวรรณกรรมเป็นเครื่องมือให้นักเรียนได้แสดงความคิดและความรู้สึกของตนเอง

1.5 การประเมินผลโดยใช้พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)

ในระยะแรกนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับระบบการจัดเก็บผลงานลงในแฟ้มผลงานของตนเอง ทำให้การจัดเก็บไม่เป็นระเบียบ และมักแย่งกันเก็บผลงาน ผู้วิจัยจึงแนะนำวิธีการเก็บผลงานให้แก่นักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ในระยะต่อมาพบว่า การประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงานมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้การสอนในด้านต่างๆ ดังนี้

นักเรียนมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ในระยะแรกผู้วิจัยเป็นผู้จัดเก็บผลงานให้นักเรียนเอง ในระยะหลังมีนักเรียนบางคนเข้ามาขอจัดเก็บผลงานเองโดยขอร้องให้ผู้วิจัยแนะนำขั้นตอนการเก็บให้ ต่อมานักเรียนทั้งหมดเริ่มเรียนรู้วิธีการจากเพื่อนและแนะนำกันเองจนสามารถจัดเก็บผลงานได้ด้วยตนเอง (ตัวอย่างที่ 29)

ในเวลาว่างนักเรียนมักหยิบแฟ้มผลงานมาเปิดและพูดคุยกัน ในเวลาเขียนผลงานในช่วงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมมักมีนักเรียนบางคนหยิบแฟ้มผลงานของตนมาเปิดดู ผู้วิจัยใช้โอกาสดังกล่าวในการพูดคุยกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นพัฒนาการทางภาษาของตนเอง เช่น ผู้วิจัยสนทนากับเด็กชายรุ่งว่า “เห็นไหม แต่ก่อนเขียนได้แค่ 2-3 คำ เมื่อก่อนเขียนได้ยาวเป็นบรรทัดเลย แล้ววันนี้จะเขียนกี่บรรทัดดี” เด็กชายรุ่งตอบว่า “เขียนเต็มหน้าเลยครับ”

ตัวอย่างที่ 29 รูปภาพนักเรียนจัดเก็บผลงานในแฟ้มด้วยตนเอง

นอกจากนี้ การใช้เพิ่มผลงานยังเป็นหลักฐานช่วยในการประเมินพัฒนาการทางภาษาของนักเรียนที่มีระดับขั้นพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กปกติได้ ดังตัวอย่างของเด็กชาย ไข่ ผลงานเขียนตลอดช่วงเวลาดำเนินการใช้โปรแกรมฯ หากพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่า พัฒนาการทางด้านการเขียนเหมือนไม่ได้พัฒนาขึ้นเลย แต่การเก็บงานเขียนโดยใช้เพิ่มผลงานช่วยให้เห็นขั้นพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นได้ซึ่งขั้นพัฒนาการดังกล่าวมีลักษณะที่ละเอียดกว่านักเรียนปกติทั่วไป อย่างไรก็ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีความละเอียดจนกระทั่งสามารถเห็นพัฒนาการของเด็กชาย ไข่ได้

ตัวอย่างที่ 90 ผลงานเขียนของเด็กชาย ไข่จากพอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) แม้มีพัฒนาการในการเขียนช้ากว่าเด็กทั่วไป แต่พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) แสดงให้เห็นว่า การวาดภาพมีลักษณะเป็นเรื่องราว และเขียนสื่อความหมายได้โดยลอกคำจากที่ครูเขียนให้ดูเป็นตัวอย่าง

เหตุการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับที่ วาเลนเซีย (Valencia, 1990) กล่าวว่า พอร์ตโฟลิโอ (Portfolio) เป็นการประเมินการอ่านเขียนของนักเรียนตามสภาพจริงซึ่งไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากตัวอย่างและเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโดยใช้เพิ่มผลงานมีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นหลักฐานที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ภาษาและช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีในการจัดเก็บผลงานให้เป็นระเบียบ

2. ข้อสังเกตจากการทดลองใช้โปรแกรมฯ

2.1 การทดลองของระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวในสัปดาห์ที่ 6

นักเรียนมีการพัฒนาระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวจากขั้นต่ำสุดในสัปดาห์ที่ 1 จนพัฒนาขั้นสูงสุดในสัปดาห์ที่ 5 มีนักเรียนที่มีระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวถึงขั้นที่ 8 เขียนเรื่องที่มีความต่อเนื่องและมีความสมบูรณ์ในเรื่องจำนวน 5 คน ในสัปดาห์ที่ 6 นักเรียนที่เคยพัฒนาถึงระดับขั้นที่ 8 ลดลงเหลือเพียง 1 คน

สาเหตุการลดลงของระดับขั้นความสามารถในการเรียบเรียงเรื่องราวในสัปดาห์ที่ 6 อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยแทรกซ้อนภายนอกอื่นๆ ได้แก่ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่ทางโรงเรียนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ กิจกรรมแข่งขันกีฬากลุ่มโรงเรียน นักเรียนส่วนหนึ่งที่เป็นนักกีฬาจำเป็นต้องไปฝึกซ้อมในช่วงเวลาที่ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม แต่ปัจจัยที่มีผลแทรกซ้อนมากกว่านั้นคือ นักเรียนเหล่านี้ไม่เคยมีประสบการณ์ในการใช้สื่อที่หลากหลายอันได้แก่ ทีวี วิทยุ หนังสือ นิตยสารที่หยิบอ่านได้ตามใจชอบ ตลอดจนโอกาสที่จะได้เลือกทำกิจกรรมต่างๆ มากมายโดยไม่มีคำว่าถูกหรือผิด นักเรียนส่วนหนึ่งมุ่งให้ความสนใจกับสิ่งอื่นๆ นอกเหนือจากการเขียน ได้แก่ การวาดภาพสีน้ำ การทำภาพปะติด การเล่นหุ่นมือ การอ่านหนังสือ เป็นต้น อันเป็นระยะเวลาที่นักเรียนกำลังเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ทำให้ความสนใจด้านการเขียนลดลงไป

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินการใช้โปรแกรม แม้ว่าโปรแกรมฯ มีประสิทธิภาพเพียงใดก็ตาม หากสภาพแวดล้อมทั่วไปไม่เอื้อหรือไม่ส่งเสริมย่อมส่งผลถึงการเรียนการสอนภายในชั้นเรียน สอดคล้องกับ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1974 cited in Spodek and Saracho, 1994) ที่กล่าวว่า บริบทรอบตัวเด็กทั้งโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็ก แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ตาม หากบริบทอื่นๆ ไม่สนับสนุนย่อมส่งผลให้การเรียนการสอนในชั้นเรียนไม่ประสบผลสำเร็จตามไปด้วย

2.2 พัฒนาการการอ่านเขียนของนักเรียน

ลักษณะพัฒนาการการอ่านและการเขียนของนักเรียนไม่มีลำดับขั้นที่แน่นอนและไม่คงที่เสมอไป นักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) ดังนั้นระดับพัฒนาการจึงแตกต่างกัน นักเรียนบางคนเมื่อพร้อมจะมีลักษณะพัฒนาการแบบก้าวกระโดดข้ามบางขั้นไป ในขณะที่นักเรียนบางคนใช้เวลาในแต่ละขั้นพัฒนาการนานมาก แม้ในตัวนักเรียนคนเดียวกับการก้าวสู่พัฒนาการแต่ละขั้นก็ใช้เวลาแตกต่างกัน การเรียนการสอนที่เอื้อและส่งเสริมให้นักเรียนแต่ละคนพัฒนาไปตามความสามารถของคนจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นสูงและ

สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก การบังคับให้นักเรียนทั้งชั้นเรียนอ่านเขียนเหมือนกัน อยู่ตลอดเวลาจะไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถของคนได้อย่างเต็มที่

ในการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีภาระงาน(Task Analysis) เพื่อให้นักเรียน ได้พัฒนาไปตามระดับขั้นความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นประการหนึ่งของครูที่มีความเชื่อในการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) อีกทั้งยังช่วยในการสอนซ่อมเสริม สำหรับนักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือได้ เช่น เด็กชายรุ่งสุริยาวาดภาพทำหนังสือ 4 หน้า ซึ่งค่อนข้างซับซ้อนสำหรับเด็กเริ่มเขียน เนื่องจากมีภาพหลายเหตุการณ์ เด็กชายรุ่งสุริยาสามารถเขียน ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่งและผู้วาดภาพ เขียนแบบที่ครูเขียนให้บนกระดาน แต่ไม่สามารถเขียนบรรยาย ภาพเหตุการณ์ได้ ผู้วิจัยใช้วิธีให้ลองเล่าเรื่องจากภาพ และเขียนตามที่เล่าให้ดูเป็นตัวอย่างใน หน้าที่ 2 เพื่อให้เห็นว่าความคิดสามารถถ่ายทอดออกเป็นตัวหนังสือได้ หลังจากนั้น จึงสามารถ เขียนต่อเองจนจบเรื่องได้ ในภาพหน้าที่ 3 และ 4 (ตัวอย่างที่ 31.) วิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับ ไวกอตสกี(Vygotsky, 1986 อ้างถึงใน อารี ศักดิ์หิรัญ, 2535) ที่กล่าวว่า นักเรียนเรียนรู้ทีละน้อย โดยการได้รับคำแนะนำจากผู้อื่น(Scaffolding) จนสามารถคิดและเกิดความรู้ภายในคนได้

ตัวอย่างที่ 31 หนังสือเล่มเล็กของเด็กชายรุ่งสุริยา ที่ครูเขียนให้เป็นตัวอย่างในหน้าที่ 2 แล้ว เขียนเรื่องต่อจนจบ

พระจันทร์อร่าม

เรื่อง รุ่งสุริยา ชั้นปีที่ 6 ปี พ.ศ. ๒๕๓๖

17 ต.ค. ๒๕๓๖

เด่าจะไปชิมพระจันทร์

1. พระจันทร์อร่าม
รุ่งสุริยา เขียนเรื่องและรูป

2. เด่าจะไปชิมพระจันทร์
(ครูเขียนตามที่เล่าให้ฟัง)

3. คำจริงเรียกช่างมาช่วย

4. หญิงจับพระจันทร์ได้

2.3 ประสิทธิภาพการปรับความเชื่อจากการสอนแบบเดิม(Traditional Approach) ไปสู่ความเชื่อตามแนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language)

ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ต่างๆซึ่งเป็นข้อค้นพบและเป็นสิ่งสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนความเชื่อมาเป็นความเชื่อตามแนวคิดการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เมื่อผู้วิจัยเริ่มสนใจศึกษาการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) จากงานวิจัยและเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับได้ฝึกวิเคราะห์งานเขียนของนักเรียน ทำให้ได้ค้นพบมุมมองการสอนภาษาที่ต่างไปจากเดิมได้แก่

(1) การรู้หนังสือ(Literacy) ได้แก่ความคิดรวบยอดทั้งหมดเกี่ยวกับหนังสือและตัวหนังสือ ที่มีความหมายกว้างกว่าการอ่านออกเขียนได้

(2) งานเขียนของนักเรียนไม่ได้มีเพียงมาตรฐานเดียว หากแต่มีลำดับขั้นย่อยๆ มากมาย และแต่ละขั้นเป็นเพียงความสามารถในระดับหนึ่งของนักเรียนซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาให้ถูกทาง ไม่ถือว่าเป็นความผิดพลาดหรือความล้มเหลวในการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด

ระยะที่ 2 จากประสบการณ์ได้รับการอบรมจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Ms. Janette Hirschmann และ Ms. Haggith Gor Ziv) ในกระบวนการอบรมได้มีการทำกิจกรรมตรวจสอบความเชื่อพื้นฐาน อันส่งผลต่อการกระทำตามความเชื่อดังกล่าว จากกิจกรรมดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ประสบการณ์เดิมที่เรียนและจัดการเรียนการสอนแบบเดิม(Traditional Approach)มาเป็นเวลานานเป็นกรอบของความเชื่อที่ทำให้ปฏิบัติตามจนบางครั้งอาจละเลยการเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น ครูที่รู้ว่า

การสอนแบบให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเอง(Learning by doing) เป็นสิ่งที่ดี แต่หากมีความเชื่อในใจที่ไม่ยอมรับว่าในการลงมือกระทำของนักเรียนนั้นย่อมมีความผิดพลาดบ้าง ดังนั้นเพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ครูผู้นั้นก็ย่อมไม่ยอมให้นักเรียนได้ทำอะไรด้วยตนเองอีกต่อไป

คำพูดสำคัญ(Key word)ของวิทยากรที่ทำให้ผู้วิจัยเริ่มเข้าใจแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ คือ “เพราะฉันเชื่ออย่างนี้ ฉันจึงทำอย่างนี้ คุณเชื่ออย่างนั้นจึงทำอย่างนั้น” ประโยคดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าเป็นเรื่องของมุมมองบนฐานความเชื่อที่ต่างกัน

ระยะที่ 3 เป็นช่วงเวลาที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม โดยพยายามเชื่อมโยงทฤษฎี หลักการมาสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าวผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้ทรงคุณวุฒิเป็นระยะอันมีส่วนช่วยส่งเสริมความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน ในระยะนี้ผู้วิจัยเริ่มค้นพบว่าการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติได้ช่วยแก้ปัญหาในชั้นเรียนหลายประการ ได้แก่

(1) กิจกรรมที่นักเรียนชอบและสนใจ โดยเฉพาะกิจกรรมที่นักเรียนได้คิดและเลือกทำด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีช่วงความสนใจกับงานเป็นเวลานาน ผู้วิจัยจึงมีเวลาในการเข้าไปดูแลนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ได้ ตลอดจนสามารถให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ได้แก่ นักเรียนที่เรียนช้า เป็นต้น

(2) กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถให้เต็มตามศักยภาพโดยไม่สกัดกั้น ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่านักเรียนมีความสามารถเกินกว่าที่คาดคิดไว้ จึงทำให้รู้สึกสนุกที่ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน

ในระยะนี้คณะครูในโรงเรียนได้เข้ามาเยี่ยมชั้นเรียนบ้าง และให้เวลาดังกล่าวในการสนทนาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ชักตามข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ตลอดจนการเรียบเรียงเป็นคำอธิบายให้คณะครูเข้าใจได้ง่ายๆ

จากประสบการณ์ทั้ง 3 ระยะดังกล่าว มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ทำให้ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนความเชื่อจากการสอนแบบเดิม(Traditional Approach) ไปเป็นการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ที่มีความเชื่อในเรื่องเด็กเป็นศูนย์กลาง(Child-centered) ดังนี้

- 1) การได้ศึกษาจากเอกสาร และตำราที่เกี่ยวข้อง
- 2) การได้ติดต่อกับสนทนากับผู้ที่มีความรู้และความชำนาญด้านการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นประจำ ทำให้ได้มีโอกาสตรวจสอบความรู้และมุมมองต่างๆอยู่เสมอ

4) การค้นพบด้วยตนเองจากการทดลองใช้โปรแกรมฯ เนื่องจากประสบการณ์บางเรื่องจำเป็นต้องประสบด้วยตนเอง ไม่สามารถเรียนรู้ได้จากเพียงคำบอกเล่าหรือความรู้ในตำรา

5) การปรับเปลี่ยนมุมมองตามพื้นฐานความเชื่อแบบใหม่ ด้วยความเชื่อแบบใหม่ทำให้มุมมองแตกต่างไปจากเดิม เช่น การพิจารณางานเขียนของนักเรียนว่าเป็นสื่อแสดงความรู้ความสามารถที่มีในตัว of นักเรียน แม้ว่าจะงานเขียนดังกล่าวยังไม่ถึงขั้นมาตรฐานของผู้ใหญ่ก็ตาม

6) การเปิดใจกว้าง(Open mind) เข้าใจในความนึกคิดของนักเรียน โดยไม่ติดอยู่เพียงกรอบของหลักสูตร เนื้อหา ระยะเวลาที่กำหนดไว้เป็นแบบแผน รวมทั้งประสบการณ์เดิมที่สั่งสมมาจนเป็นความเคยชิน

7) การได้เป็นผู้ผ่านวัตรกรรมมาเผยแพร่ในระดับโรงเรียน เป็นแรงจูงใจให้ต้องศึกษาค้นคว้ามากยิ่งขึ้น

8) การได้เห็นประโยชน์จากการจัดการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) เป็นการแบ่งเบาภาระของครู และนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนมายอมรับแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากลำบาก เพราะเป็นนวัตกรรมที่มีความซับซ้อน และแตกต่างจากนวัตกรรมอื่นๆดั่งที่ มอส และ โนเดน (Moss and Noden, 1994 อ้างถึงใน จริยาภรณ์ สกุลพราหมณ์, 2539) กล่าวไว้ว่า

1) แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไม่ใช่วิธีการหรือชุดของวัสดุอุปกรณ์ที่มีวิธีการใช้อย่างเป็นลำดับขั้น หากแต่เป็นระบบความเชื่อที่ทำให้เกิดวิธีการสอน และความเชื่อดังกล่าวจะเป็นกรอบที่เป็นแนวทางในการวางแผนออกแบบการสอนและการตัดสินใจของครู 2) แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมีขอบข่ายอย่างกว้างขวางทั้งในแง่ของหลักสูตร การสอน และการประเมินผล 3) แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติมีความซับซ้อนเพราะเป็นการรวมนวัตกรรมหลายๆอย่างเข้าด้วยกัน เช่น การสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษา การคิดวิเคราะห์ การอ่านเป็นรายบุคคล กระบวนการเขียน การสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน การสอนแบบร่วมมือและการสอนแบบบูรณาการ 4) แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติไม่ใช่โปรแกรมสำเร็จรูป การสอนภาษาแบบธรรมชาติให้ประสบความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครูตามที่ผู้เชี่ยวชาญกำหนดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน แต่ขึ้นอยู่กับความรู้ที่กระหว่างครูกับนักเรียนว่า อะไรเป็นสิ่งที่คิดที่สุดสำหรับพวกเขาขณะนั้น

2.4 ประสิทธิภาพดี และการขยายประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นจากการได้อ่านวรรณกรรมสำหรับเด็ก

เดิมผู้วิจัยมีความคิดว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นวรรณกรรมสำหรับเด็กอ่าน ด้วยเหตุที่วรรณกรรมสำหรับเด็กไม่สามารถตอบสนองความต้องการภายในใจของผู้ใหญ่ได้อีกทั้งเคยมีความเชื่อว่าเด็กยังอ่านไม่ได้จึงยังไม่ควรอ่านวรรณกรรม ทำให้หมองจ้ำมและละเลยความสำคัญของวรรณกรรมสำหรับเด็กไป

หลังจากได้เริ่มศึกษาการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) โดยเน้นการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน(Literature-based Approach) ทำให้มีโอกาสด่านวรรณกรรมสำหรับเด็กทั้งของไทยและของต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การได้วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรม(Literary Elements) ทำให้ได้ค้นพบว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นแหล่งให้ทั้งความรู้สุนทรียภาพ จริยธรรม มีส่วนช่วยส่งเสริมการอ่านเขียนของนักเรียนได้อย่างผสมกลมกลืนกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า วรรณกรรมมีส่วนช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความละเอียดอ่อน(Sensitive) อันเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของครูที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ต้องทำงานกับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.5 ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนที่บ้าน

จากการสังเกตขณะก่อนดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ผู้วิจัยได้เชิญประชุมผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนที่บ้าน และระหว่างดำเนินการใช้โปรแกรมฯผู้วิจัยได้ติดต่อผู้ปกครองโดยใช้ สมุดติดคอสื่อสารกับผู้ปกครอง(Contact book) ข้อมูลส่วนใหญ่ช่วยให้เห็นภาพลักษณะการอ่านเขียนของนักเรียนที่บ้าน และผู้วิจัยใช้สมุดแนะนำผู้ปกครองให้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเขียนที่บ้าน ได้แก่ การจัดจัดบริเวณอ่านเขียน การให้คำชมเชย และความรู้อื่นๆเพื่อตอบคำถามที่ผู้ปกครองเขียนถามกลับมา (ตัวอย่างที่ 32) จากข้อมูลที่ได้รับกลับมาพบว่า ผู้ปกครองพอใจในการเรียนของลูกที่บ้านและมีความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language)เพิ่มขึ้น

ตัวอย่างที่ ๑๒ ข้อมูลรายงานพฤติกรรมกรรมการอ่านเขียนของนักเรียนที่บ้านจากสมุดสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่โรงเรียน

วัน/เดือน/ปี.....
ขอขอบคุณคุณครูที่ได้อ่านหนังสือให้ลูกฟังทุกวัน
และสอนลูกให้เขียนหนังสือด้วยตัวเอง
ลูกมีความสุขมากที่ได้เรียนหนังสือ
และได้เรียนหนังสือทุกวัน
ขอขอบคุณคุณครูอีกครั้ง
คุณพ่อ/คุณแม่

๒๘ ต.ค. ๔๐

ขอบคุณมากครับ ที่ได้คำแนะนำ ปกติถ้ามีเวลาว่าง ก็จะสอนหนังสือบ้าง โดยเฉพาะหนังสือที่อิมคุณครูไป แล้วจะถามว่าเรื่องเป็นอย่างไร ชั้นต้นอย่างไร และจบอย่างไร ความจำพอได้ครับ จะพยายามให้เล่าเป็นเรื่องสั้นๆและวาดรูปดูครับ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๓.๑ ครูผู้ที่สนใจนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานไปใช้ควรศึกษารายละเอียดต่างๆจากคู่มือของโปรแกรมฯที่ผู้วิจัยผลิตขึ้นทั้ง ๖ เล่ม แล้วจึงนำไปใช้แผนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ หลังจากใช้แผนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นไประยะหนึ่งแล้วอาจจัดทำแผนการจัดกิจกรรมเอง โดยสามารถใช้กิจกรรมที่เคยใช้ในชั้นเรียนตามปกติมาปรับใช้ได้ หลักประการสำคัญคือการทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากที่สุด

๓.๒ ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละครั้งเป็นเวลาโดยประมาณสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เช่น หากนักเรียนยังคงตั้งใจและสนใจกับการทำกิจกรรมอยู่ก็อาจยืดเวลาเรียนออกไปได้ หรือหากนักเรียนเริ่มแสดงอาการว่าไม่สนใจวรรณกรรมเรื่องนั้นๆแล้วก็อาจเปลี่ยนไปใช้วรรณกรรมเรื่องอื่นๆได้

3.3 ครูอาจจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็กเพื่อใช้เป็นฐานในการเรียนการสอนได้เอง โดยการเก็บรวบรวมเรื่องราวจากในห้องแล้วเขียนเป็นหนังสือสำหรับเด็ก การจัดทำดังกล่าวทำให้เรื่องราวอยู่ในความสนใจของนักเรียนมากกว่าวรรณกรรมที่จำหน่ายโดยทั่วไป ทั้งนี้ครูควรมีลักษณะของการมีความรู้เชิงสหสาขา(Interdisciplinary)คือศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตวรรณกรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน

3.4 การนำไปโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไปใช้ ควรให้ความสำคัญแก่องค์ประกอบของโปรแกรมฯทุกองค์ประกอบอันได้แก่ วรรณกรรม, บรรยากาศการเรียนรู้, การจัดสภาพแวดล้อม, การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล เพราะองค์ประกอบเหล่านี้มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของนักเรียน และโปรแกรมฯเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.5 การประยุกต์ไปสู่การสอนในชั้นเรียน ถึงแม้ว่าโปรแกรมการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตรนอกเวลาเรียน ครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนภาษาไทยในช่วงเวลาเรียนปกติได้ โดยอาจนำหนังสืออ่านนอกเวลาเรียนที่กระทรวงศึกษาแนะนำให้ใช้มาเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือผนวกเข้ากับการเรียนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทางภาษาที่ใช้กันอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ในระดับชั้นอื่นๆสามารถนำแนวคิดการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานไปประยุกต์ใช้ได้ โดยเน้นการเรียนรู้โดยเด็กเป็นศูนย์กลาง(Child-centered) เช่น การให้นักเรียนเขียนเรื่องเกี่ยวกับจักรวาลต่างๆด้วยภาษาของตนเอง หลังจากนั้นครูอธิบายว่า ตัวละครในเรื่องเป็นกษัตริย์การใช้คำศัพท์บางคำจึงแตกต่างไปจากชาวบ้านธรรมดา เรียกคำศัพท์ที่ใช้กับกษัตริย์ว่า คำราชาศัพท์ แล้วให้นักเรียนศึกษาหาคำราชาศัพท์มาแทนคำศัพท์ที่นักเรียนเขียนในครั้งแรก อันเป็นวิธีการเรียนคำราชาศัพท์ อย่างมีความหมาย(Meaningful) และเป็นคำที่เกิดขึ้นจากนักเรียนเอง

4. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

4.1 เนื่องจากการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language)มิได้ปฏิเสธการสอนสะกดคำและหลักภาษา หากแต่สอนในบริบทที่มีความหมาย(meaningful)และในเวลาที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน จึงควรมีการศึกษารูปแบบการสอนสะกดคำและหลักภาษาตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ ซึ่งสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากหนังสือเรื่อง Moving on in spelling : Strategies and activities for the integrated curriculum ของ เดซี่ (Lacey, 1994)

4.2 การสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานมีความสัมพันธ์กับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน(Learning Styles) ควรมีการศึกษารูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนและนักเรียนที่มีลักษณะพิเศษอื่น เช่น เด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4.3 การเรียนการสอนตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ได้พัฒนาควบคู่กันกับการประเมินในสภาพจริง(Authentic Assessment)มาโดยตลอด จึงควรมีการศึกษารูปแบบการประเมินดังกล่าว และการใช้พอร์ตโฟลิโอ(Portfolio)เพื่อใช้ประเมินพัฒนาการทางภาษาของนักเรียน

4.4 ความเชื่อตามแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ(Whole Language) ให้ความสำคัญที่นักเรียนและบริบทของสังคมที่นักเรียนอยู่ วรรณกรรมในห้องเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน เช่น ในชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรบางกลุ่มมีวรรณกรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับพระพุทธรเจ้าและตะกวด คังนั้นชนในห้องเรียนดังกล่าวจึงมีความผูกพันกับตะกวดมาก โดยสะท้อนออกมาในรูปของความเชื่อและพิธีกรรมบางอย่าง เป็นต้น คังนั้นจึงควรมีการศึกษาวรรณกรรมและวิถีชีวิตในชุมชนของนักเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ โดยใช้วิธีสอบถามจากคนในชุมชน (Oral History) มาเรียบเรียงเป็นวรรณกรรมเพื่อใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน